

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שני ו' חשוון תשע"ט | דף היומי בבלי: מנחות סו.
דף היומי בהלכה: מסעיף כ"ד עד סעיף כ"ט.
מוסר: זכור למרים פרק כ"ד מ"והכי נמי בעניננו" עד תחילת פרק כ"ה.
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק כ"ב 'שנאת הרבנות' עד פרק כ"ד 'וכבר מצאנו שהמלאכים'.

הדף היומי בהלכה

משחה הנבלעת בעור - האם מותר למורחה בשבת?

המיועדת להבלעה בעור, אשר במריחתה אין כוונה להחליקה על פני העור, אלא להבליעה בו - יש מתירים למורחה לחולה 'שאינו בו סכנה' ולעסותה עד שתבלע; ויש אומרים שאין להתיר זאת אלא כאשר מבחינה רפואית צריך להבליעה בעור, שאם לא כן קיים חשש שיתירו מהמשחה על פני העור; ויש שאוסרים בכל אופן.

[משנ"ב שכה, פא רפד; ביאורים ומוספים דרשו, 75 ו-77; ושם שטז, 86]

בנוגע לשימוש במשחה רפואית בשבת, קיימים שני נדונים: א. עשיית פעולה רפואית בשבת, המותרת רק למי שמוגדר כחולה, אף 'שאינו בו סכנה'. ב. המורח חומר סמיך, כגון שעווה, ומחליקו - עובר על איסור מלאכת 'ממחק', ופעולה זו מכונה 'ממרח'; ומריחת משחה, אסורה אף היא משום כך. ולפיכך, כשחולה 'שאינו בו סכנה' נזקק למשחה בשבת, יש ללחוץ על שופרת המשחה מעל גבי הפצע, באופן שהמשחה תיזל או תטפטף על גביו, ללא מריחה. במה דברים אמורים? במשחה המיועדת להותרה על פני העור, אבל משחה

הדף היומי בהלכה

האם מותר להוציא בשבת קוץ שנתחב בבשר?

ובפצע מוגלתי המסב צער רב - מעיקר הדין מותר לנקוב, אף באמצעות מחט, את בועת המורסה, כאשר המטרה היא הוצאת המורסה; ואף כשמעורב דם במורסה, אין בהוצאתו איסור חובל, מפני שדם זה יצא ממחזור הדם של הגוף עוד בהיותו בתוך הפצע; אך עדיף לנקוב את הבועה על ידי גוי גם כשלא מעורב בה דם. ובכל מקרה, אסור ללחוץ בצדי הבועה, משום שבאופן זה יוצא דם הבלוע בבשר.

[שו"ע שכה, כח, משנ"ב פז-צ (ויקיג), ושעה"צ סג וסז; ביאורים ומוספים דרשו, 88-85]

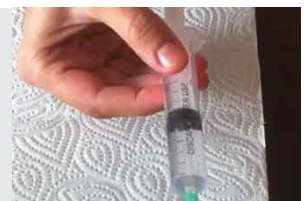
אסור להוציא דם בשבת מאדם ומבעל חי משום איסור מלאכת 'חובל'. ולכן, אסור לחכך פצעים פתוחים בשבת, כיון שהדבר גורם ליציאת דם. וקוץ שנתחב בבשר ומסב צער - מותר להוציאו אף אם הדבר יגרום בוודאות ליציאת דם; ואף באמצעות מחט וכדומה. וטעם הדבר - מפני שזו מלאכה 'שאינה צריכה לגופה', שהרי שאין לו צורך בדם, ועוד, שהוצאת הדם היא 'קלקול' ולא 'תיקון'; והתירו זאת מחמת הצער. אולם, אם ניתן להוציא את הקוץ ללא יציאת דם, יש להקפיד שלא יצא דם.

הדף היומי בהלכה

האם מותר להזריק זריקה תוך ורידית בשבת?

נחשבת כמלאכה ה'צריכה לגופה', דהיינו שיש צורך בדם כנ"ל, וממילא נחשבת ההוצאה כ'תיקון' ולא 'קלקול', והיא אסורה מדאורייתא; ולכן, בחולה 'שאינו בו סכנה', מותרת ההזרקה רק על ידי גוי. ויש אומרים שכיון שאין הדם משמש אלא כסימן, אין זה נחשב שיש בו צורך, וזו מלאכה 'שאינה צריכה לגופה', והוצאת הדם נחשבת 'קלקול', ולכן מותרת ההזרקה לחולה אף על ידי ישראל. [משנ"ב שכה, פא רפד; ביאורים ומוספים דרשו, 84; וראה ארחות שבת כ, הע' ער-רעא]

בנוגע למתן זריקה בשבת, קיימים שני נדונים: א. עשיית פעולה רפואית בשבת, המותרת רק למי שמוגדר כחולה, אף 'שאינו בו סכנה'. ב. איסור מלאכת 'חובל' ביציאת דם בשעת ההזרקה; ובנדון זה יש לחלק בין זריקה תת עורית רגילה, שבה אין וודאות שיצא דם, ולכן מותרת לחולה; לבין זריקה תת ורידית, שבה מחדיר הרופא צינורית לתוך הוריד, ומוציא טיפת דם לתוך הצינורית, על מנת לוודא את הימצאותה בוריד. ונחלקו הפוסקים בדינה של הזריקה התת ורידית: יש אומרים שהוצאת הדם

החלה שיחה ערה אודות הסוגיות הנלמדות בתחילת המסכת. האזירה התחממה, קושיות, תירוצים, חידושים והברקות, כשלתע קרא הרב שך במורת רוח: "אתם האשמים בעצירת הגשמים!"

מה מחפש 'שר של גשמים' בישיבת פוניבז'?

בעצירת הגשמים!
כולם נתפלאו: הן אמת שעלינו, החרדים לדבר ה', מוטלת אחריות יתר על כל המתרחש בדור, אך עדיין מדוע הטיל עלינו מרן אשמה זו? כלום לא התפללנו די? כלום חטאנו יתר על המידה עד כדי כך שהכל בא בעבורנו?
מרן ראה את השתאותם, הסתכל עליהם במבטו המאיר והסביר בחיך: "כששר של גשמים יורד לישיבת פוניבז' והוא רואה שאוחזים רק בדף ד', מיד הוא אומר לעצמו: הו, כנראה זמן החורף טרם התחיל, אנו עוד בשלהי האלול, עונת הגשמים טרם הגיעה, אמתין עוד, אנוח קמעא..."
סיים הרב שך בגערה של חיבה: "אם שר של גשמים יראה שאנחנו אוחזים קדימה והחורף בעיצומו - מיד יקיים שליחותו וימטיר עלינו מטר..."
(משנתה של תורה)

היום בלילה, אור לז' בחשוון, אנו מתחילים לבקש על הגשמים - בסמוך לפתיחת זמן החורף בסימן טוב ובמזל טוב. את המעשה הבא סיפר חתן מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, הר"י צביון, כפי שאירע בישיבת פוניבז' לפני שנים רבות (ומובא בהגדה של פסח קנין תורה):
היה זה חורף ארוך. זמן החורף התחיל בברע'ן ובהתלהבות, הלומדים חדו בפלולם, אבל גשם - אין. החלו החקלאים לדאוג, ואף עימם אט אט נכנסה הדאגה בלב עומדי בתפילה שהרכינו ראשם בתחן "ברך עלינו את השנה הזאת". אך החורף נשאר שחון.
והנה יום אחד בהיר במיוחד נכנס מרן ראש הישיבה הגראמ"מ שך זצוק"ל לבית המדרש, וכהרגלו מיד הוקף בתלמידים ובלומדים, והחלה שיחה ערה אודות הסוגיות הנלמדות בתחילת המסכת, דף ד'. האזירה התחממה, קושיות, תירוצים, חידושים והברקות, כשלתע הרב שך קרא במורת רוח: "אתם האשמים

בחלומה הגיע אליה אדם הדור פנים לבוש חלוק לבן ובידו תיק, שהזדהה בשמו המלא, ואמר לה שהוא היה המוהל שמל את אחיה לפני כ-30 שנה, והיו לו הוצאות רבות ולא שילמו לו על כך...

ובן שמונת ימים ימול לכם כל זכר לדורתיכם

חלוק לבן ובידו תיק, שהזדהה בשמו המלא, ואמר לה שהוא היה המוהל שמל את אחיה לפני כשלושים שנה, והיו לו הוצאות הדרך רבות, והפסד זמן, ולא שילמו לו על כך, ובא כעת לתבוע את הוצאות הנסיעה וביטול הזמן. והשיב רבי חיים, שמצד הדין אם האב זוכר ששילם, אינו חייב לשלם, כי דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין.
אמנם - הוסיף רבי חיים - לפני כמה שנים הגיע אלי סיפור דומה, על מוהל שהתגלה בחלום ותבע את חובו, והתברר שבאמת לא שילמו לו.
(גיליון עומק הפשוט)

לפני כמה שנים נפטר בירושלים מוהל מפורסם חסיד לעלוב בשם הרה"ח רבי אברהם שווארץ זצ"ל. הוא היה מוהל קרוב לשבעים שנה ולא הסכים בשום פנים ואופן לקחת תשלום! משום מעשה שהיה:
בצעירותו לאחר נישואיו חלה במחלה אנושה ושכב על ערש דוויו. כאשר הזכירו את שמו לרפואה וישועה אצל הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זצ"ל, ציוה שילחשו לאזנו שאם יקבל על עצמו להיות מוהל ללא תמורה - יבריא בעז"ה, וכך היה. וזכה לאריכות ימים בבריאות איתנה, ובגיל 90 עוד היה מל.
בספר 'עלינו לשבח' (בראשית) מסופר על אשה אחת שבאה לפני הגר"ח קנייבסקי שליט"א ואמרה שחלמה חלום שהגיע אליה אדם הדור פנים לבוש

סיפור לי מרן הגרש"ז אויערבאך, שהיה אצלו מחזיק התורה ר' משה רייכמאן ונתן לו צ'ק על סכום גדול. אמר לו: האם אתה מסכים לתת לי את הכסף שאעשה בו כרצוני? ענה לו: כן. יצא הגרש"ז למטבח, הצית גפרור וקרבו אל הצ'ק...

הגאון רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א רב שכונת 'עזרת תורה', על הנהגותיהם המופלאות של גדולי ישראל בכספי הצדקה

עולה יותר מחמישים אלף רובל.

ויתן לו מעשר (בראשית יד, כ)

מרן הגר"ז חשש שנעשה גבאי צדקה

איש אחד מחו"ל הגיע למרן הגר"ז מבריסק ואמר לו שיש לו עבורו מאה דולר והמשיך בדיבור, שאלו הגר"ז מה עם הכסף, אמר לו שכחתי במלון, שאלו וכמה יש לך עכשיו בכיס חפש ומצא שלושים דולר, המשיך הגר"ז אולי יש לכם עוד כסף בכיס אחר, ומצא עוד כמה דולרים ונתנו להרב, תמהו בני הבית על הנהגה זו, הסביר הגר"ז, ברגע שאמר שיש לו הכסף עבורו הרי נעשה ברגע זה גבאי צדקה ויש חשש שישכח להביא כסף והנני מחוייב להציל כמה שאפשר מכספי צדקה.

הסברו של מרן רבי יחזקאל אברמסקי

בזמנו מרן רבי יחזקאל אברמסקי בא לבקש לגביר סכום עצום לטובת וועד הישיבות, ועלה לביתו ודפק על דלתו וביקש הסכום. ענה לו הגביר המתן עד למחר, ואז אחשוב בדעתי, למחרת אמר לו הצ'ק נתון על השולחן בתנאי שתבאר לי כוונת חז"ל "גדול המעשה יותר מן העושה" - אני נותן חמישים אלף רובל, ושכרך גדול ממני - שאתה הוא המעשה.

השיב לו רבי יחזקאל בוודאי שכרך גדול למאוד, בכספך מצילים עשרות אברכים בני תורה לצורך פרנסת החג, אך את הבושה והדפיקה בלב שהייתה לי בשעה שבאתי לדפוק על דלתות ביתך לבקש סכום נכבד כזה - דפיקה זו

לא יהיה בין מחלקי צדקה

בשבת (ק"ח,א) איתא אמר רבי יוסי יהא חלקי מגבאי צדקה ולא ממחלקי צדקה ביאר במרדכי (פ"א דב"ב ס"ו תק"ב) פירש משום דמחלקין לקרובים יותר עיי"ש אף על גב דרשאי ליתן לקרובים.

כדאי להביא שמרן הגרש"ז אויערבאך אמר לי כדי לא להיכנס בחשש 'מחלקי צדקה' ובפרט שלפעמים נותן לקרוב יותר מאדם זר, הוא נוהג שכשנותן לו גביר סכום לחלק לצדקה אומר לו אם אתה מסכים ליתן הכסף 'עבורי' ואעשה בו מה שארצה, ואם הגביר הסכים לקח ממנו הכסף, והטעימו שאז הכסף הוא שלו 'ולא כספי צדקה' ממילא יוכל לעשות מה שרצה.

וסיפר לי שבעבר היה אצלו הנגיד הנודע מחזיק התורה בכל העולם ה"ה ר' משה רייכמאן ונתן לו צ'ק על סכום גדול, אמר לו אם אתה מסכים ליתן הכסף עבורי ולעשות בו כרצוני ענה לו כן. וכדי להיווכח בהסכמתו האמיתית יצא הגרש"ז למטבח והביא קופסת גפרורים והצית גפרור וקרבו לצ'ק. שאלו ר' משה 'רבי מה הנכם עושים', אמר לו, אני רואה שהנך לא מסכים באמת שאעשה בצ'ק מה שארצה, א"כ למה לקחת ממך כסף.

(מתוך מידות והנהגות טובות)

"מה זה?" שאל אותי ר' אברהם בחינניות מקוצרת כדרכו. מבחן על 2250 דפי גמרא, השבתי לו בלחש. "מה?! האברכים האלו כבר נבחנו על 2250 דפים?" לא, השבתי לו בלחישה. הם נבחנו עכשיו בפעם אחת על 2250 דפים!

רשמים מרגשים מביקור במוקד מבחן 'קנין ש"ס' בחיפה ביום שני שעבר | הרה"ח ר' אהרן כהן

עתידי דרך דיו כחול/שחור הנובע ומתייבש בדפים לבנים המתמלאים בצפיפות בדברי תורה המשמחים לב אנוש.

ואז הבחנתי במכרי ר' אברהם, יהודי מיוחד הראוי אולי לכתבה נפרדת. יהודי שברוך ה' זוכה כבר לראות בני ריבעים בשמחה ונחת, אך לעניינינו מדובר ביהודי של פעם, כזה שבשנים האחרונות מוסיף לעצמו כסדר בכל תקופה עוד איזו שעת לימוד, עוד איזו חברותא, יהודי שסדר יומו מתפילה בכותליקין ועד שעות הלילה המאוחרות, מלא וגדוש בתורה. "מה זה?" שאל אותי בחינניות מקוצרת כדרכו. מבחן על 2250 דפי גמרא, השבתי לו בלחש. "מה?" המשיך בהתרגשות גוברת, "הם נבחנו על 2250 דף?" לא, השבתי לו בלחישה, הם נבחנו עכשיו בפעם אחת על 2250 דפים! עיניו שהתלחלו קמעא הבהירו לי שהוא קלט. הוא המשיך בהליכתו, מגביר לאיטו את הקצב עד הגיעו לסטנדר. עמידתו הכפופה רמזה לי, שהוא לא ניגש לתפילה מנחה...

לפעמים, רק יהודים שכבר עברו משהו ויותר בחייהם, הם אלו דקי-הרגש המבינים לנכון על גדלותם של דברים, עד היכן הם מגיעים, חשבתי לעצמי. עודי עומד ומזין עיני במראה הטהור והזך, תורה בתפארתה ובגדולתה, ראיתי מסתובב לאיטו. עיניו המצועפות מחדירות בקרבי את מה שלא הסביר הפה. אולי צעיר אנוכי מלקלוט את גודל המעמד, אך את שפת הדמעות מבין כל אחד. "צריך לנצל את ההזדמנות", לוחש לי ידידי ר' משה, מושכני החוצה שלא להפריע חס וחלילה לאי מי מ'ספרי התורה החיים'. ידיד זה, הזוכה בעצמו זה שנים להיבחן כל חודש על הלימוד החודשי, מלחש לי באוזני: "זו עת רצון להתפלל על כל העניינים, בפרט להצלחה בתורה", כשפניו הלוהטות משלימות את מה שלא נאמר.

והנה מגיע גם ר' שלמה. בלב סוער 'זכה' גם הוא להתוודע ולגלות את הנעשה מתחת לאפו בלי ידיעתו. "אתה יודע, לאחרונה עם קריאת המאמרים על נבחי קניין ש"ס, הרגשתי ממש שאני מקנא..." נבוך לרגע מגילוי הלב הנדיר במחוזותינו, אך תיכף המשיך: "השנים זזות ואנו מתבגרים, צריך להתקדם בחיים..." אחר רחשי לב שכאלו, הרשיתי לעצמי להיכנס שוב לראות וליהנות מהתמונה החיה של קבלת התורה בכתב ממש, מתאמץ לשאוב ולשאוף לקרבי את המחזה המרומם. ואז פגשתי שוב. ר' אברהם עודנו עומד לפני תורת ה' ולומדיה. ניגשתי אליו, מחכה לשמוע ממנו איזושהי מילה. אך כשזו לא הגיעה, הפנמתי ישנם דברים שאי אפשר לבטא במילים...

כד יתבין ישראל ועסקין בשמחת התורה, קודשא בריך הוא אומר לפמליא דיליה חזו בני חביבי דמשכחין בצערא דילהון ועסקין בחדוותא דילי.

מה בדיק היה בשעות אלו למעלה בשמים, אין אנו יודעים. איך מתבטאת שמחה שכזו בעליונים, אין לנו מושג. אך מה שבטוח, שזה לא עוד יום ש'בשגרה'. בשבוע שעבר ביום שני זה קרה. הייתי כבר בדרך למוקד המבחן של 'קניין ש"ס' למבחן החצי שנתי, מבחן הכולל בתוכו חומר לימוד ממסכת ברכות עד אמצע מסכת מנחות, כשבסך הכל מדובר על סך של 2250 דף! ובמילים: אלפיים מאתיים וחמשים דפי גמרא!

הפלאפון רטט בכיסי. "נו, כבר ראית את ספרי התורה?" היה זה ידידי ר' משה מצידו השני של הקו. מה? הגבתי, בודק בחשש האם הקליטה בסדר. "ראית כבר את ספרי התורה?" הפעם כבר באמת לא שתקתי. על אילו ספרי תורה אתה מדבר?! לא הבנתי. אולי הבעיה אצלי, שכחתי משהו?

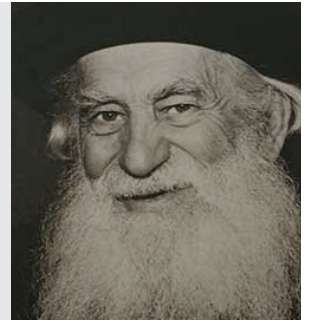
"עכשיו ראיתי את המבחן של 'קניין ש"ס'", ענה בקול רוגש. אה, אני בדרך לשם, הגבתי, ממחר לראות את ספרי התורה החיים ועמלים.

מנסה להבליע את קול צעדי, נכנסתי לראות מקרוב את הררי הדפים המתמלאים ובווערים באש התורה. השקט המופתי ששרר בחדר השרה אווירת רצינות מתבקשת ויכולת ריכוז מותאמת.

צמוד לדלת ראיתי. עיניו סגורות, שתי ידיו מתפלפלות בסיבובי אגודלים, מצחו הקמוט מראה על ריכוז הולך וגובר עד לנקודה האחרונה שבסוגיא. נעצתי על עומדי. אברך שקוע בלימוד בבית המדרש, אפשר לראות ברוך ה' בכל עת, אבל מוח מאומץ העובר ובוהן בשברי דקות על עשרות דפי גמרא, מחשבן ומסכם את כל מהלך הסוגיא, את זה נדיר עדיין למצוא...

ואז זה פרץ. עיניו דולקות ולוהטות, רגליו מתיישבות בהרף עין, אצבעותיו תופסות בעט, ברגע כמימרא עינו לוכדת את השאלה האמורה, וברוח תזזית העט רצה על הנייר. באש כחולה על גבי דף לבן, נכתבת תמצית הסוגיא, המסתכמת במבחן דנן בשאלה בודדת. בהמשך זכיתי לראות מפעם לפעם בפרץ אש הקודש, אך לפי מספר הפעמים נראה היה שזה קורה רק בשאלות מקיפות הכוללות מסתמא סוגיות מורכבות המשתרעות על פני סכום דפים לא מבוטלים.

לא ברעש ה'. קול רחש לחש של מגע עטים המשרבטים וחורטים בדפים, נשמע בדממה מעוררת כבוד. אין כבוד כתורה. תוצאות של עמלות ושקיעות בתורה, שעות על גבי שעות המצטברות בסך חודשים ושנים, נראות עוברות

באחד מימי ששי הארוכים בשעות אחה"צ, ראיתי מרחוק את הרב מפוניבז' זצ"ל יורד בבגדי שבת מגבעת הישיבה בלווי שני נערים כבני ט"ז-י"ז... חשתי החוצה לקראתם, והרב - בשורה בפיו: "יש לי אורחים"

מי היו הנערים שזכו לסיור מודרך בבני ברק כמושך שעה וחצי?

הרב אם הצעירים יהיו מרוצים בכך, ורק לאחר שהתרשם מהם באופן חיובי הניח לי לשחרר אותם. לתומי סבור הייתי שמדובר בוודאי בילדיו של איזה נדבן חשוב מתומכי הישיבה, ולכן עשיתי את מלאכתי באמונה. הראיתי להם כל חידוש מענין שיכולים למצוא בפוניבז' ובבני ברק. הסיור שלנו התמשך כדי שעה ומחצה, אחר פנו הצעירים למחוז חפצם. אני עולה אל הרב ומספר לו בסיפוק רב: עשיתי שליחותכם. הוא זצ"ל הודה לי בעד הטירחה. הרשיתי אפוא לעצמי ברגע זה ושאלתי: מי היו אלה? אך הרב השיבני בתמימות שהדהימה אותי: "אינני יודע, אורחים..." (הרב מפוניבז')

"החלק הרביעי הוא חילוק הכבוד לכל אדם, וכן שנינו (אבות ד, א) איזהו מכובד המכבד את הבריות" (מסילת ישרים פרק כב). סיפר המחנך הותיק הרב משה טורק מבני ברק, ששימש פרק זמן כמנהל ב'בתי אבות' פוניבז': באחד מימי ששי הארוכים בקיץ בשעות אחה"צ ראיתי מרחוק את הרב מפוניבז' זצ"ל יורד בבגדי שבת מגבעת הישיבה בלווי שני נערים כבני ט"ז-י"ז כשהם פוסעים בניחותא לעבר הבנין של המוסד ששהיתי בתוכו. חשתי החוצה לקראתם, והרב - בשורה בפיו: "יש לי אורחים", ומכיון שהאורחים הביעו חפצם לראות במו עיניהם את פוניבז' ואת בני ברק, הולך הרב לסייר עמהם בסביבה. חסתי על כוחותיו, הצעתי לו לכן שאלך במקומו ואראה להם הכל. התענין

האם מותר לומר שהדרשה של פלוני היתה הפעם "לא מי יודע מה", או שה'שיעור כללי' היה הפעם פחות מוצלח?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי ב'חפץ חיים'

ואם כן אין כל אפשרות לחוות דעה שלילית על הדרשה. מלבד איסור לשון הרע, כותב ה'חפץ חיים' שהמנגה דרשן תלמיד חכם עובר גם על איסור של ביזוי תלמיד חכם. ב'ביאורים ומוספים' מביאים על כך מדברי ה'חפץ חיים' במקום אחר, כי טעות היא לחשוב שדין ביזוי ת"ח הוא רק על אלו שחיו בזמן הגמרא, אלא גדר 'תלמיד חכם' הוא לפי הדור, ואף בזמננו, אם הוא יגע בתורה וראוי להורות נקרא תלמיד חכם ואסור לבזותו, והמבזה אותו אפילו שלא בפניו חייב נידוי. והגר"ח קנייבסקי מוסיף בזה, שכיוון שהוא ביזיון התורה, אזי כל שמוחזק לתלמיד חכם יש בביזויו משום ביזיון התורה. ונידון נוסף: האם מותר לומר שהדרשה של פלוני היתה הפעם בעלת תוכן מועט, או שהשיעור הכללי של ראש הישיבה היה הפעם פחות מוצלח משאר הפעמים? - יש שכתבו שיש בזה לשון הרע, אף שמדבר רק על הפעם הזאת, מכל מקום הדברים גורמים צער לדרשן, וכמבואר ברמב"ם שגם דבר כזה בכלל לשון הרע.

בסעיף הנלמד היום בסדר הלימוד היומי ב'חפץ חיים' (כלל ב סעיף יב), מעורר ה'חפץ חיים' על מכשול מאוד מצוי ונפרץ: דרשן דורש בבית הכנסת, מרצה בכנס, ר"מ בשיעור, ואפילו ראש הישיבה בשיעור הכללי - מצוי מאוד שהשומעים מתירים לעצמם להחליף דעות ואף לספר לאחרים על טיבו של הדורש - "אין מה לשמוע ממנו", "מדבר משעמם", וכהנה וכהנה. ניתן היה לסבור שמאחר שהדרשה נאמרה 'באפי תלתא', ממילא טיב הדרשה כבר עשוי להתגלות מעצמו, ואין איסור לחוות עליה דעה שלילית. אולם, כותב ה'חפץ חיים' - "ועל פי הדין הוא לשון הרע גמורה". וזאת משום שלא מצוי שתהיה דרשה שכולם יסכימו עליה פה אחד לטוב או לרע, והדבר תלוי בשומע, ואם כן לא שייך לומר שגנותו של הדרשן תתגלה לבסוף מעצמה. בנוסף, הרי גם כאשר מותר לספר מה שנאמר 'באפי תלתא', אסור להוסיף בזה אפילו תיבה אחת יותר ממה שעשוי להתגלות, ומניין לו שגם שאר השומעים יתבטאו באותו אופן על הדרשה? בנוסף, אסור להטעים את הדבר כדי להוסיף בגנות חברו,